

Вірменська опозиція змінила обличчя

Протести у Вірменії демонструють посилення ідейно-політичної поляризації. На Пашиняна чекає затяжне протистояння.

Згода Єревана почати делімітацію кордону між Тавушською областю Республіки Вірменія та Газаським районом без гарантій, що продовження процесу передбачає відповідне виведення азербайджанських військ із вірменських територій, захоплених у 2021-2022 роках, у Вірменії була сприйнята як одностороння поступка перед обличчям погроз Баку і викликала протестні настрої.

Ініціатива протидіяти рішенню влади перетворилася на рух «Тавуш в ім'я Батьківщини», який очолив глава Тавушської єпархії Вірменської Апостольської церкви, архієпископ Баграт Галстанян. Разом із суто прикордонними питаннями його порядок денний містив вимогу зміни влади. 4 травня стартувала хода протестувальників із Тавуша до Єревана, а 9 травня на центральній площі вірменської столиці відбувся мітинг за участю понад 31 тис. протестувальників, де архієпископ озвучив ультиматум прем'єр-міністрові Ніколу Пашиняну про негайну відставку.

Ключовою темою виступів Галстаняна є збереження національної гідності всупереч «пораженській» політиці Пашиняна

Рух підтримало доволі широке коло громадян і суспільно-політичних організацій Вірменії. Це насамперед мешканці сіл, які втрачають власність унаслідок переходу територій Азербайджану, або використання їх для прикордонної інфраструктури. Поява азербайджанських військових за кілька десятків метрів від житлових будинків вірмен також викликає занепокоєння, і люди подумують про переїзд у безпечніші місця.

Звичайно, тривоги тавуського населення поділяє вся країна, що підштовхує всіх, хто співчуває, до участі в протестах. Невдоволення внутрішньою і зовнішньою політикою Пашиняна зростає, і

найактивніші з тих, хто незалежно від партійних пристрастей бачить вихід у зміні керівництва, також підтримали рух.

*У лавах
протестувальників
опинилися як члени
опозиційних
парламентських
фракцій, які різко
критикують Пашиняна
за прозахідний курс, так
і радикально
антиросійські політики*

Нарешті, значна частина опозиційних політиків розглядає акції протесту як можливість зайвий раз заявити про себе і спробувати розширити власний електорат напередодні чергових парламентських виборів 2026 року. Невипадково в лавах протестувальників опинилися як члени опозиційних парламентських фракцій «Вірменія» і «Чесť маю», які різко критикують Пашиняна за прозахідний курс, так і радикально-антиросійська сила «Національно-демократичний полюс», яка має репутацію радикально антиросійської сили.

Пам'ятаючи про всі невдалі останніми роками спроби опозиції влаштувати переворот, архієпископ Галстанян зовні дистанціюється від партій, що дискредитували себе, хоча і прагне консолідувати всіх опонентів влади. Він розраховує на власний авторитет, який він заробив у широкої громадськості, і на авторитет церкви. Однак хоч би як він заперечував близькість із другим і третім президентами Вірменії Робертом Кочаряном і Сержем Саргсяном, в очах багатьох Галстанян є саме їхньою креатурою. У всякому разі рух навряд чи набув би нинішнього розмаху без ресурсного та медійного забезпечення Кочаряна і впливових вірмен-бізнесменів із Росії. Останні навіть організували автопробіг Москва – Єреван, щоб надати більшої масовості мітингу 26 травня. Саме цього дня Галстанян заявив про «заморожування» своєї діяльності як духовної особи і був оголошений кандидатом у прем'єр-міністри.

Москва за допомогою придворних пропагандистів демонструє явну симпатію до протестів у Вірменії. Але не схоже, що в Кремлі всерйоз зацікавлені в поваленні Пашиняна. Його перебування при владі залишається зручним приводом, щоб, звинувачуючи «стратегічного союзника» в західництві, відмовляти йому в реальній допомозі в протистоянні з Баку. Заміна Пашиняна на лояльнішого до Москви політика передбачала б якийсь «посаг» новому лідеру, що йшло б у розріз з об'єктивними інтересами РФ на зближення з Азербайджаном. Водночас ослаблення нинішньої влади за допомогою постійної політичної турбулентності на руку Кремлю, оскільки це утримує Єреван від різкіших рухів у бік Заходу.

Москва демонструє явну симпатію до протестів у Вірменії, але не схоже, що всерйоз зацікавлена в поваленні Пашиняна

Утім, і руху «В ім'я Батьківщини» артикуляція проросійських настроїв невігідна. Негативне ставлення вірменського суспільства до Москви продовжує посилюватися: якщо на початку 2023-го, згідно з опитуваннями, організованими International Republican Institute, негативне ставлення до РФ висловлювали 46 відсотків респондентів, то в грудні того ж року ця цифра зросла до 66 відсотків.

Ключовою темою виступів Галстаняна є збереження національної гідності всупереч «пораженській» політиці Пашиняна. Але яким чином він і його однодумці збираються цього досягти, ясності немає. Багато говорять про некомпетентність чинного уряду, лунають обіцянки залучити до нового керівництва найкращих професіоналів, але при цьому не називаються імена.

Ще менше визначеності з тактикою. Найімовірніше, зривається спроба оголосити Пашиняну імпічмент. Опозиції не вдається зібрати навіть одну третину голосів, щоб винести питання на обговорення парламентом. Вимагаючи відставки прем'єр-міністра, рух не передбачає проведення дострокових виборів до Національних Зборів, де правляча партія сьогодні має майже конституційну більшість і немає ознак, що її лавам загрожує розкол. Нарешті, є проблема з кандидатурою Галстаняна: згідно з вірменською Конституцією, прем'єром може стати тільки людина, яка мала в останні чотири роки тільки вірменське громадянство, а в архієпископа є друге, канадське.

Кульмінацією нинішнього етапу протестних акцій мало стати пікетування прихильниками Галстаняна церемонії святкування 28 травня Дня Першої Вірменської Республіки за участю Пашиняна. Організатори акцій вважають, що будь-які інциденти з владою додадуть протестам нової енергії. Зі свого боку, влада немов підіграє протестувальникам, застосовуючи до них непропорційне насильство. Але, провівши ніч біля меморіалу, де планувалася церемонія, лідер та активісти руху так і не дочекалися прем'єр-міністра. Скандал трапився пізніше, коли прибуття Пашиняна на відкладену в часі церемонію (випадково чи ні) збіглося з відвідуванням меморіалу главою Вірменської Апостольської Церкви (ААЦ) Гарегіном Другим. Поліцейський кордон «з метою безпеки» довго не пропускав католикоса зі свитою священнослужителів до меморіалу. Пояснення, що протокольній службі не повідомили про наміри

Гарегіна Другого приєднатися до церемонії, виглядає, звичайно, малопереконливо, а сам інцидент загрожує трансформувати протестний рух у відкритий конфлікт ААЦ зі світською владою.

*Інцидент із Гарегіном
Другим загрожує
трансформувати
протестний рух у
відкритий конфлікт
церкви зі світською
владою*

Для такого сценарію є всі необхідні ввідні. Гарегін Другий благословив Галстаняна і його рух. Вірменські церковні ієрархи в країні та за кордоном відчують явну неприязнь до уряду Пашиняна, що посилилася після поразки Вірменії в 44-денній війні 2020 року. У відповідь керівна партія просуває питання про позбавлення ААЦ податкових пільг, а прем'єр на нещодавньому виступі в Національних Зборах назвав церкву «агентом впливу» і пообіцяв розібратися з нею «за два-три місяці».

Зміна парадигми протистояння може відбутися досить гладко. Єдиний елемент у порядку денному руху «В ім'я Батьківщини», який вирізняється конкретикою, – це критика влади за ламання національної ідентичності, відмова від таких наративів і символів, як «історична Вірменія», відповідальність Туреччини за геноцид 1915 року, гора Арарат, церква, «вірменський Арцах (Нагірний Карабах)» тощо. Це саме та сфера, де у Ечмιάдзіна є що протиставити Пашиняну і отримати певну суспільну підтримку. Інакше кажучи, тенденція посилення ідейно-політичної поляризації у Вірменії є очевидною. Авторитет обох сторін у суспільстві істотно підірваний, що обіцяє затяжне протистояння. На Пашиняна чекають напружені часи як на зовнішній, так і внутрішній арені, проте можливість втрати ним влади в найближчій перспективі не проглядається.

Борис Навасардян

Борис Навасардян (Boris Navasardian) – вірменський журналіст, політичний аналітик. Почесний президент Єреванського прес-клубу і

голова Наглядової Ради з Етики ЗМІ. Активно залучений до процесів становлення вільних і якісних медіа, врегулювання вірмено-азербайджанського конфлікту.

